

Utredning av artskydd och biotopskydd samt förslag på kompensationsåtgärder vid Backgården i Götene kommun, 2025

Örnberg Kyrkander
Biologi & Miljö AB

Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB

www.ornbergkyrkander.se

Rapport 2025:820

2025-09-08

Framsida: Spannmålsåker med åkerholme inom planområdet, juni 2024

Projektansvarig: Britta Lidberg

Handläggare: Britta Lidberg, Ann Bertilsson, Jonas Örnberg

Foto: Britta Lidberg (upphovsrätt Örnberg Kyrkander)

Kartmaterial: Lantmäteriet och Google

Internt projektnamn: 820 – Backgården Götene kn artskydd o kompförslag 2025

Uppdragsgivare: Götene kommun

Uppdragsgivarens ombud: John Cronqvist, planarkitekt

Projektperiod: 2025-05-06 – 2025-09-01

Rapporten refereras: Lidberg, B., Bertilsson, A. & Örnberg, J. 2025. Utredning av artskydd och biotopskydd samt förslag på kompensationsåtgärder vid Backgården i Götene kommun. (No. 820). Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Sammanfattning

Götene kommun planerar för ett nytt verksamhetsområde omfattande 30 ha direkt norr om Götene tätort, projektet benämns Backgården efter en ödegård inom planområdet.

En naturvärdesinventering samt en fågel- och fladdermusinventering genomfördes 2024 i delar av planområdet men också i angränsande område norr om detta. Länsstyrelsen kräver i ett yttrande en utredning av påverkan på skyddade arter och vilka anpassningar som ska vidtas för att arterna inte påverkas på ett otillåtet sätt. Götene kommun har utifrån detta gett Örnborg Kyrkander i uppdrag att genomföra en utredning av artskydd och biotopskydd samt ta fram förslag på kompensationsåtgärder för planområdet.

I utredningen görs en genomgång av vilka arter som observerats inom planområdet. Artfynden jämförs med detaljplanens planskiss och utifrån detta görs en bedömning för vilka av arterna som förbud enligt artskyddsförordningen riskerar att utlösas om detaljplanen genomförs. Om risk för förbud föreligger ges förslag på åtgärder som kan vidtas för att förhindra att förbud utlöses.

För småbiotoper som omfattas av det generella biotopskyddet görs en utredning av vilka som berörs av detaljplanen samt vilka kompensationsåtgärder som kan vara lämpliga att vidta för att bevara de berörda biotopernas värde för biologisk mångfald i största möjliga mån.

Bland arterna som noterats och rapporterats från utredningsområdet finns fåglar, kärlväxter, fladdermöss, insekter, en mossa, ett kräldjur samt ett övrigt däggdjur. Fridlysta arter finns av fåglar, kärlväxter, fladdermöss samt kräldjur.

Den påverkan på fåglars livsmiljöer som ett genomförande av detaljplanen innebär bedöms inte medföra att bevarandestatusen för någon av de arter som noterats i utredningsområdet påverkas negativt, varken på lokal, regional eller nationell nivå. Detta under förutsättning att tillräcklig hänsyn tas till hålträd i den planerade naturmarken så att deras ekologiska funktion för hålhäckande arter inte försämras.

För mindre hackspett och entita är bedömningen att det finns risk för negativ påverkan på arternas lokala bevarandestatus om individer av arterna dödas. Detta undviks lämpligen genom att hålträd inte avverkas under häckningsperiod vilket för båda arterna är april-juli.

Ladugården vid Backgården behöver undersökas för att klargöra om den används regelbundet av fladdermöss som koloni- och/eller övervintringsplats. Om den nyttjas av en yngelkoloni och/eller för övervintring är bedömningen att det föreligger risk för negativ påverkan på den lokala bevarandestatusen för den eller de fladdermusarter som nyttjar byggnaden om den rivs. En rivning

skulle i så fall vara förbjuden såvida inte artskyddsdispens beviljas. Om det visar sig att ladugården varken används av yngelkoloni eller för övervintring regelbundet finns inget i artskyddsförordningen som hindrar rivning av byggnaden.

Med undantag för ladugården undviks förbud enligt 4a§ artskyddsförordningen för fladdermöss genom att förlägga anläggningsarbeten under perioden mitten av oktober till mars. På sätt undviks att djur dödas i samband med dagvila eller yngelperiod. Dessutom undviks att de störs under parningsperioden som infaller under perioden augusti till början av oktober. Bedömningen är att det inte kan uteslutas att en störning under parningsperioden skulle kunna påverka den lokala bevarandestatusen för vissa av fladdermusarterna negativt.

Tack vare en stor förekomst av hålträd och andra värdefulla träd inom den föreslagna naturmarken i planområdet, men även norr om planområdet, bedöms det finnas en kontinuitet i den ekologiska funktion som dessa träd innebär för fladdermöss i form av platser för dagvila och eventuellt yngelkoloni även vid ett genomförande av detaljplanen. Bedömningen utgår från att nödvändig hänsyn tas till relevanta träd inom den planerade naturmarken så att deras ekologiska funktion för fladdermöss inte försämras, bl.a. genom anpassad belysning.

Gullviva är den enda fridlyst växtart som har påträffats inom planområdet. Växtplatsen kommer exploateras i samband med ett genomförande av detaljplanen. Artens bevarandestatus får anses god på alla nivåer och borttagande av en (1) planta i samband med detaljplanens genomförande bedöms inte påverka statusen negativt och förbud utlöses således inte.

Skogsödlan är det enda kräldjur som har påträffats inom planområdet. Arten är vanligt förekommande och det finns gott om lämpliga livsmiljöer för den i landskapet utanför planområdet. Dess bevarandestatus bedöms inte påverkas vid ett genomförande av detaljplanen. Åtgärderna bedöms inte vara förbjudna enligt artskyddsförordningen.

Det finns inga indikationer på att några groddjur nyttjar planområdet. Skulle så ändå vara fallet är det mest sannolikt att de uppehåller sig i skogsdungen i den nordvästra delen av planområdet, en del som kommer att lämnas som naturmark.

Inom planområdet finns 21 odlingsrösen och tre åkerholmar som bedömts omfattas av det generella biotopskyddet och som påverkas direkt av en exploatering. Förslag har tagits fram på kompensationsåtgärder som innebär att rösena flyttas samt att miljöer motsvarande åkerholmarna återskapas inom planområdet.

Utöver art- och biotopskydd finns även 15 särskilt skyddsvärda träd inom planområdet. Dessa omfattas av miljöbalkens krav på samråd enligt 12 kap. 6 §.

Innehållsförteckning

Inledning.....	7
Metod och bakgrund.....	8
Planskiss	8
Resultat.....	9
Fåglar.....	11
Artskyddsförordningen.....	11
Risk för förbud enligt artskyddsförordningen samt möjliga skyddsåtgärder för att undvika förbud	11
Bedömning av noterade arter.....	14
Bedömning av arter i planområdets närhet.....	16
Fladdermöss	17
Artskyddsförordningen.....	18
Livsmiljöer inom planområdet	18
Risk för förbud enligt artskyddsförordningen samt möjliga skyddsåtgärder för att undvika förbud	22
Kärlväxter.....	26
Kräldjur	26
Groddjur	27
Biotopskydd	28
Kompensationsåtgärder	31
Särskilt skyddsvärda träd.....	32
Samlad bedömning.....	34
Fåglar.....	34
Fladdermöss	34
Kärlväxter.....	35
Kräldjur	35
Groddjur	35

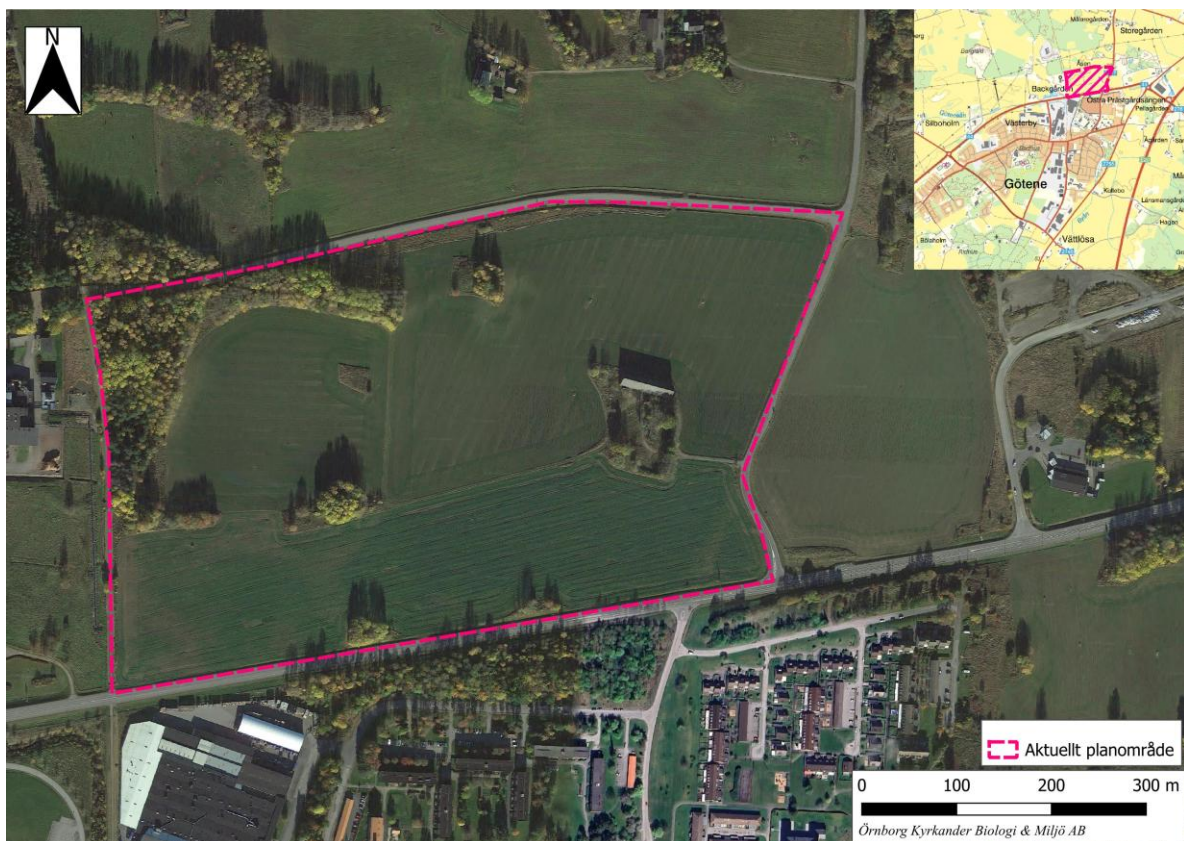
Biotopskydd	35
Särskilt skyddsvärda träd.....	35
Referenser.....	36

Inledning

Götene kommun planerar för ett nytt verksamhetsområde norr om Götene tätort, i anslutning till riksväg 44 och länsväg 2727. I östra delen av planområdet ligger ödetomten efter Backgården vilken gett namn till projektet. Planområdet är 30 ha (figur 1).

Under 2024 genomförde Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB på uppdrag av Götene kommun en naturvärdesinventering samt en fågel- och fladdermusinventering i delar av planområdet men också i angränsande område norr om detta (Lidberg & Örnberg 2024).

Den initiala planskissen har justerats med hänsyn till Länsstyrelsens samrådsyttrande gällande biotopskydd. Länsstyrelsen kräver vidare i sitt yttrande en utredning av påverkan på skyddade arter och vilka anpassningar som ska vidtas för att arterna inte påverkas på ett otillåtet sätt. Götene kommun har utifrån detta gett Örnberg Kyrkander i uppdrag att genomföra en utredning av artskydd och biotopskydd samt ta fram förslag på kompensationsåtgärder för planområdet.

Figur 1. Lokalisering av planområdet.

Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lantmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google

Metod och bakgrund

I utredningen görs en genomgång av vilka arter som observerats inom planområdet. Rapporter om gjorda artobservationer hämtas från naturvärdes-, fågel- och fladdermusinventeringen (Lidberg & Örnborg 2024), Artportalen (SLU Artdatabanken 2025) samt det uttag från SLU Artdatabanken av skyddsklassade artobservationer som begärdes i samband med naturvärdesinventeringen.

Artfynden jämförs med detaljplanens planskiss och utifrån detta görs en bedömning för vilka av arterna som förbud enligt artskyddsförordningen riskerar att utlösas om detaljplanen genomförs.

Om risk för förbud föreligger ges förslag på åtgärder som kan vidtas för att förhindra att förbud utlöses.

Småbiotoper som omfattas av det generella biotopskyddet identifierades i samband med naturvärdesinventeringen (Lidberg & Örnborg 2024). För dessa görs en utredning av vilka som berörs av detaljplanen samt vilka kompensationsåtgärder som kan vara lämpliga att vidta för att bevara de berörda biotopernas värde för biologisk mångfald i största möjliga mån.

Planskiss

Den aktuella planskissen för området presenteras i figur 2.

Figur 2. Aktuell planskiss för planområdet.

Resultat

En sammanställning av de arter som noterats inom planområdet presenteras i tabell 1. För kärlväxter har emellertid endast fridlysta, rödlistade och invasiva främmande arter tagits med i tabellen. Bland de noterade arterna finns fem fladdermusarter samt artparet mustasch/tajgafladdermus och obestämda observationer av släktet *Myotis*, samtliga fladdermöss är fridlysta i Sverige. Andra fridlysta arter som noterats är gullviva och skogsödla. Därtill är samtliga fågelarter fridlysta.

Tabell 1. Arter som noterats inom planområdet, för kärlväxter dock endast fridlysta, rödlistade samt invasiva främmande arter. I tabellen anges för respektive art om den är fridlyst eller rödlistad samt om den berörs av övriga relevanta listor. Fågelarter som är minskande sett till 20-årsperioden 2003–2022 har noterats med beteckningarna KM (kraftigt minskande) eller MM (måttligt minskande) (BirdLife Sverige & Lunds universitet 2024).

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Fridlyst enligt paragraf	Rödlistad	Fågel minskande	Övrigt
FÅGLAR					
Blåmes	<i>Cyanistes caeruleus</i>	4§	-	-	
Bofink	<i>Fringilla coelebs</i>	4§	-	-	
Brun kärrhök	<i>Circus aeruginosus</i>	4§	-	-	Fågeldirektivet bilaga 1
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	4§	NT	MM	
Gransångare	<i>Phylloscopus collybita</i>	4§	-	-	
Gråkråka	<i>Corvus corone cornix</i>	4§	NT*	MM	* Underart till kråka som är rödlistad som NT
Grönfink	<i>Chloris chloris</i>	4§	EN	KM	
Grönsiska	<i>Spinus spinus</i>	4§	-	-	
Gulsparv	<i>Emberiza citrinella</i>	4§	NT	MM	
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	4§	-	-	
Ladusvala	<i>Hirundo rustica</i>	4§	-	-	
Lövsångare	<i>Phylloscopus trochilus</i>	4§	-	MM	
Mindre hackspett	<i>Dryobates minor</i>	4§	NT	-	Prioriterad art i skogsvårdslagen
Nötväcka	<i>Sitta europaea</i>	4§	-	-	
Ormvråk	<i>Buteo buteo</i>	4§	-	-	
Ringduva	<i>Columba palumbus</i>	4§	-	-	
Rödhake	<i>Erithacus rubecula</i>	4§	-	-	
Rödvingetrast	<i>Turdus iliacus</i>	4§	NT	MM	
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	4§	VU	MM	
Steglits	<i>Carduelis carduelis</i>	4§	-	-	
Stenknäck	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	4§	-	-	
Större hackspett	<i>Dendrocopos major</i>	4§	-	-	
Svarthätta	<i>Sylvia atricapilla</i>	4§	-	-	

Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	4§	NT	-	
Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	4§	-	-	
Talgoxe	<i>Parus major</i>	4§	-	-	
Taltrast	<i>Turdus philomelos</i>	4§	-	-	
Trädgårdssångare	<i>Sylvia borin</i>	4§	-	-	
Trädpiplärka	<i>Anthus trivialis</i>	4§	-	-	
Törnsångare	<i>Curruca communis</i>	4§	-	-	
KÄRLVÄXTER					
Blomsterlupin	<i>Lupinus polyphyllus</i>	-	-	-	Invasiv främmande art
Gullviva	<i>Primula veris</i>	9§	-	-	
Kanadensiskt gullris	<i>Solidago canadensis</i>	-	-	-	Invasiv främmande art
Sminkrot	<i>Buglossoides arvensis</i>	-	NT	-	
Svinrot	<i>Scorzonera humilis</i>	-	NT	-	
Västgötamåra	<i>Galium suecicum var. Vestrogothicum</i>	-	NT**	-	** Underart till backmåra som är rödlistad som NT
FLADDERMÖSS					
Brunlångöra	<i>Plecotus auritus</i>	4a§	NT	-	
Dvärgpipistrell	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	4a§	-	-	
Gråskimlig fladdermus	<i>Vespertilio murinus</i>	4a§	-	-	
Mustaschfladdermus/ tajgafladdermus	<i>Myotis mystacinus/brandtii</i>	4a§	-	-	
Musöron	<i>Myotis sp.</i>	4a§	-	-	
Nordfladdermus	<i>Eptesicus nilssonii</i>	4a§	NT	-	
Större brunfladdermus	<i>Nyctalus noctula</i>	4a§	-	-	
INSEKTER					
Amiral	<i>Vanessa atalanta</i>	-	-	-	
Blanksvart trämyra	<i>Lasius fuliginosus</i>	-	-	-	
Bålgeting	<i>Vespa crabro</i>	-	-	-	
Husflug	<i>Musca domestica</i>	-	-	-	
Luktgräsfjäril	<i>Aphantopus hyperantus</i>	-	-	-	
Myskbock	<i>Aromia moschata</i>	-	-	-	
MOSSOR					
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	-	-	-	
GROD- OCH KRÄLDJUR					
Skogsödla	<i>Zootoca vivipara</i>	6§	-	-	
ÖVRIGA DÄGGDJUR					
Dovhjort	<i>Dama dama</i>	-	-	-	

Fåglar

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

Alla fåglar är fridlysta i Sverige enligt 4§ artskyddsförordningen vilket innebär att det är förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) återupprätta populationen till den nivån.

Avsiktligt innebär att den som utför åtgärder är medveten om konsekvenserna men ändå genomför åtgärderna.

RISK FÖR FÖRBUD ENLIGT ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN SAMT MÖJLIGA SKYDDSÅTGÄRDER FÖR ATT UNDVIKA FÖRBUD

Risk för förbud enligt artskyddsförordningens 4§ punkt 1, 2 och 4 finns om exploatering av området görs under fåglarnas häcknings- och uppfödningstid. Risk för förbud enligt punkt 2 föreligger dessutom vid avverkning av hålträd där bedömningen är att bohålet återanvänds regelbundet, dock inte nödvändigtvis varje år.

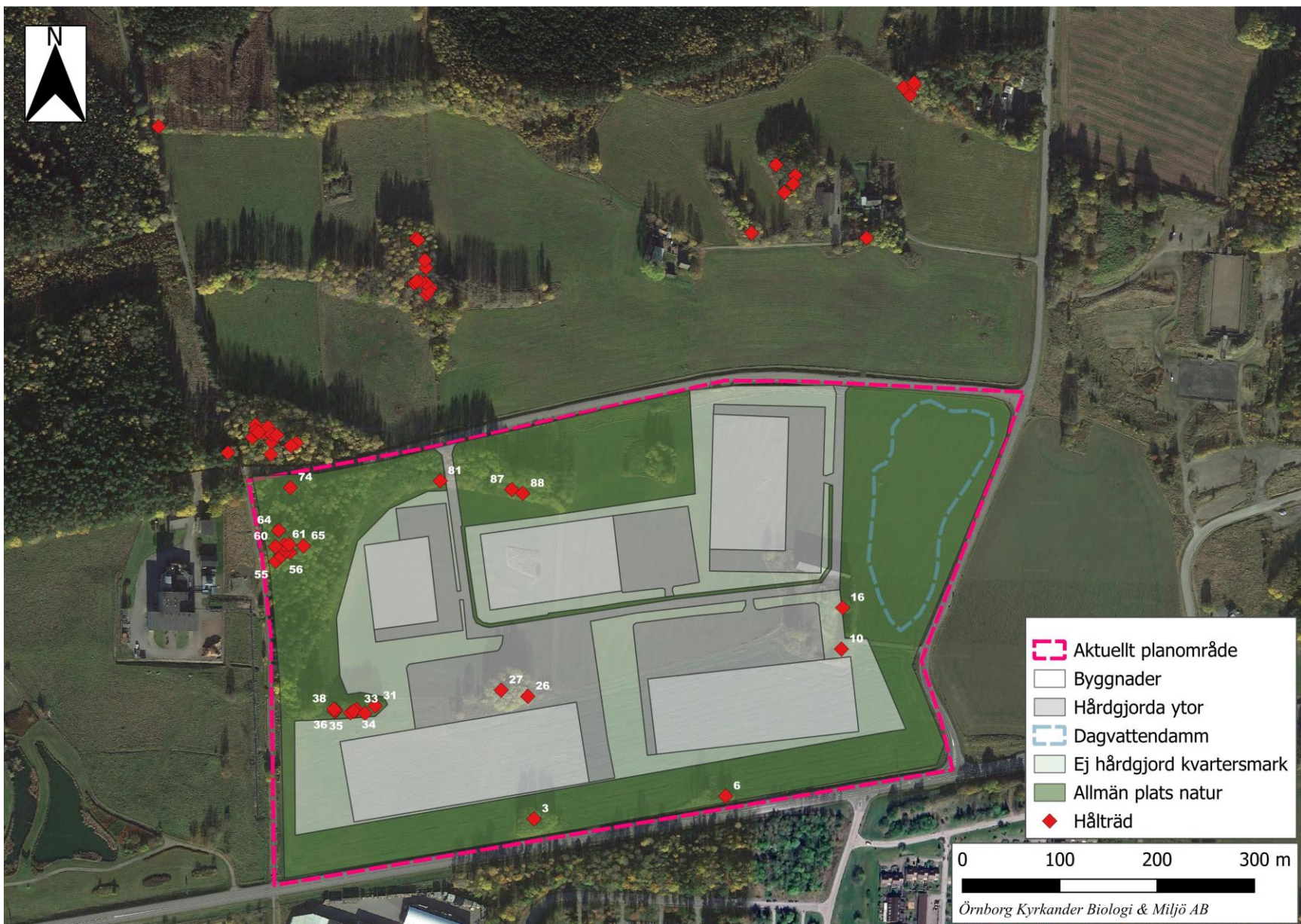
Enligt praxis inträder förbud enligt punkt 1, 2 och 4 endast vid åtgärder som påverkar en arts bevarandestatus negativt. Förbud enligt 2 kan dock även inträda om bon/boträd skadas så att deras kontinuerliga ekologiska funktion förstörs för berörda arter.

Vid naturvärdes- och fågelinventeringen 2024 (Lidberg & Örnborg 2024) gjordes en genomgång av noterade fågelarter och en bedömning av vilka som kan påverkas negativt av detaljplanen. Som underlag för bedömningen 2024 fanns inget planförslag utan resonemanget fördes utifrån förutsättningen att hela området skulle exploateras. Nedan görs bedömningar om detaljplanens påverkan på bevarandestatusen för de fågelarter som noterats i området, de är till stora delar hämtade från 2024 års rapport men är uppdaterade med tanke på aktuell planskiss.

Vad gäller bon och boträd står enligt planskissen fyra hålträd inom ytor som ska hårdgöras eller omvandlas till kvartersmark (träd nr 10, 16, 26 och 27 i figur 3). I närheten av dessa har de hålhäckande arterna svartvit flugsnappare, stare, mindre hackspett, blåmes och talgoxe noterats. Det kan inte uteslutas att något eller några av hålträden används för häckning och att de återanvänds

regelbundet, detta har dock inte inventerats. Ytterligare åtta träd (träd nr 31-38 och 81 i figur 3) står i närheten av ytor som ska hårdgöras eller omvandlas till kvartersmark och det finns risk att deras rotzoner kommer påverkas av anläggningsarbeten vilket i så fall riskerar att skada träden och deras funktion för fåglarna. Bedömningen i detta fall är att om hänsyn tas till de hålträd som står på naturmark inom planområdet så att de inte skadas så kommer avverkningen av de fyra direkt berörda träden inte innebära att den kontinuerliga ekologiska funktionen för hålhäckande fåglar i landskapet försvagas. Bedömningen grundas på att det finns gott om hålträd i landskapet, både inom men också i direkt närhet till planområdet. Av figur 3 framgår samtliga hålträd som identifierades i samband med naturvärdesinventeringen 2024 (Lidberg & Örnberg 2024).

Lämplig hänsyn till hålträd på naturmark men med rotzoner som kan komma att påverkas av anläggningsarbeten är att avgränsa en skyddszon runt träden där t.ex. ingen grävning eller körning med tunga maskiner får ske. Mer information om hur träden bör skyddas finns i broschyren Skydda träden vid arbeten (Länsstyrelserna 2013) samt i Standard för skydda av träd vid byggnation 2.0 (Östberg & Stål 2018).

Figur 3. Hålträd inom och norr om planområdet, identifierade i samband med naturvärdesinventeringen. Objektens numrering är samma som i rapporten för naturvärdesinventeringen. Mer info om träden inom planområdet finns i tabell 2. I kartan visas aktuell planskiss.

Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lantmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google

BEDÖMNING AV NOTERADE ARTER

Fågelararter som endast är fridlysta, dvs inte är rödlistade, inte uppvisar ett minskande antal under den senaste 20-årsperioden och inte heller är med i någon övrig naturvårdslista bedöms falla in under artskyddsförordningen 4§ punkt 4a), dvs en störning kommer inte påverka populationen i sådan grad att förbud inträder. Av de observerade arterna inom planområdet gäller detta blåmes, bofink, gransångare, grönsiska, koltrast, ladasvala, nötväcka, ormvråk, ringduva, rödhake, steglits, stenknäck, större hackspett, svarthätta, sånglärka, talgoxe, taltrast, trädgårdssångare, trädpiplärka samt törnsångare.

Brun kärrhök har observerats en gång inom planområdet. Det är en art som är knuten till större vassområden vid sjöar och havsvikar och inom planområdet finns ingen lämplig häckbiotop för arten. Födosök sker ofta över jordbruksmark och den enda observationen gäller just en födosökande individ. Då trakten är rik på jordbruksmark kommer ett genomförande av detaljplanen inte påverka arten negativt.

Buskskvätta häckar i en lång rad olika biotoper på öppen mark som jordbruksmarker, kalhyggen, hedar och glest bevuxna myrar. I jordbrukslandskapet förekommer den oftast på dikesrenar, utmed vägar, invid betesmarker eller i anslutning till glest trädbevuxna åkerholmar. Buskskvättan föredrar medelhög, varierad gräshöjd och visst inslag av gammal fjolårsvegetation tycks inte störa den. En god tillgång på låga utkiksposter för sång och födosökande är mycket viktigt. Populationen i Sverige har en måttligt minskande trend vilket gjort att den rödlistats. Buskskvätta har noterats sjunga vid flera tillfällen i planområdets norra del, bl.a. i lövsly utmed vägen. Delvis kommer biotoperna där den observerats finnas kvar även efter ett genomförande av detaljplanen, men den bedöms även ha lämpliga häckmiljöer i omgivningen utanför planområdet. Arten är vanligt förekommande inom Götene kommun. Varken den lokala, regionala och nationella bevarandestatusen bedöms påverkas av de planerade åtgärderna i området och det föreligger därmed ingen risk för förbud enligt artskyddsförordningen.

Kråka är rödlistad som nära hotad och dess bestånd har minskat måttligt de senaste 20 åren, det dock är fortfarande en vanlig art. Kråka bygger ett skålformat bo i höga träd av kvistar, gräs, rötter m.m. och det är möjligt att den häckar inom planområdet. Arten är allätare och födan består av det mesta som de kommer över. Dess huvudsakliga landskapstyp är jordbrukslandskap och skog och de drar ofta nytta av mänsklig aktivitet vid födosökande. Artens bevarandestatus bedöms inte påverkas negativt av detaljplanen då den är bra på att nyttja mänskligt skapade miljöer samt att det finns lämpliga häckmiljöer kvar i området men också i det omgivande landskapet.

Grönfink häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar. Den förekommer i större delen av landet. Arten uppvisar en mycket kraftig populationsminskning orsakad av sjukdomen

gulknopp. Detaljplanen bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus då lämpliga biotoper finns kvar i tillräcklig omfattning i närområdet även efter att de planerade åtgärderna genomförts.

Gulspurv häckar i skogsbryn och buskmarker, särskilt i anslutning till odlad mark, samt på hyggen. Arten uppvisar en måttlig populationsminskning som dock tycks planat ut under senare år, dock på en lägre populationsnivå jämfört med tidigare. Orsaken till minskningen tros främst bero på intensifierat brukande av jordbruksmark samt ett mer storskaligt jordbruk. Den planerade exploateringen av området bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus då arten fortsatt är vanlig och då dess habitat också finns i landskapet runt planområdet.

Lövsångare uppvisar en måttlig populationsminskning men är trots detta fortfarande Sveriges vanligaste fågelart. Den häckar i olika slags skogar samt i lummiga trädgårdar och parker. Arten bedöms inte påverkas negativt om förslagen i detaljplanen genomförs.

Mindre hackspett har observerats inom planområdet men även strax norr om det. Mindre hackspett förekommer främst i löv- och blandskogar med inslag av äldre lövträd. Under vintertid kan födosök även ske i äldre grandominerad skog, vassar m.m. Krav för häckning i områden är förekomst av döda eller döende halvmurkna lövträd, främst klibbal eller björk. Den hackar ut bohål i döda träd under våren och ett nytt hackas ut varje år. Mindre hackspett är revirhållande, och särskilt så under häckningsperioden. Reviret kan vara så stort som 200 ha och behöver hysa runt cirka 40 ha (20%) av lämpliga lövskogsmiljöer för att fungera som häckningsrevir (Wiktander 1998; Wiktander, Olsson & Nilsson 2001). Eftersom mindre hackspett är väldigt hemortstrogen finns den kvar i ett revir nästan undantagslöst resten av sitt liv efter att ha häckat lyckosamt i reviret. Arten minskade påtagligt under senare delen av 1900-talet, men har stabiliserats under senare tid, dock med en låg population på ca 4200 par i landet. Avverkning och gallring av lövträd anses utgöra hot mot arten och planerade åtgärder som innebär exploatering av områden med förekomst av lövträd kan därmed utgöra hot mot artens bevarandestatus. Att lämna äldre lövträd, döda stammar och stubbar vid åtgärder i revir med mindre hackspett kan minska dess påverkan på arten, men då arten utnyttjar flera trädarter för födosök under olika delar av året, bl.a. asp (både äldre och sly), grovgreniga granar, lind, björk, al och ek kan även små åtgärder i ett område missgynna arten. De områden med lövträd, hålträd och gamla träd som kommer exploateras enligt aktuell planskiss utgör två områden omgivna av spannmålsfält med en sammanlagd area på knappt 1 ha. De för mindre hackspett mest värdefulla områdena inom planområdet kommer lämnas som naturmark samtidigt som närområdet fortfarande hyser relativt gott om lämpliga miljöer för arten. Bedömningen är att den påverkan ett genomförande av detaljplanen har på artens livsmiljöer inte påverkar dess nationella, regionala eller lokala regionala bevarandestatus negativt men att åtgärder som innebär att individer av arten dödas kan påverka den lokala bevarandestatusen negativt. För att

undvika att individer dödas ska avverkning av hålträd inte ske under artens häckningsperiod (april-juli).

Rödvingetrast häckar i skogsmark. Arten uppvisar en måttlig långsiktig populationsminskning som främst tros orsakas av negativ påverkan på dess livsmiljöer via skogsbruket. Skogsbruksåtgärder såsom gallring, röjning liksom torrläggning av sumpskogsmiljöer är exempel på sådana åtgärder. Häckningsindikationerna i området är få och svaga och arten noterades vid en tidpunkt då den har stora flyttrörelser mot norra Sverige där den i huvudsak häckar. Häckningar i mellersta Sverige har dock blivit vanligare och den häckar då i blandskog. Arten är fortsatt vanlig och har relativt allmänna biotopkrav. Skogen i nordväst där arten observerades kommer dessutom lämnas som naturmark. Exploatering av området bedöms därmed inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt, regionalt eller nationellt.

Stare häckar i hålträd eller holkar huvudsakligen i anslutning till odlad mark och är under häckningstid beroende av gräsmarker med kort vegetation inom rimligt avstånd (<1 km) från boet för sitt födosök. Helst besöker den naturbetesmarker men även t.ex. klippta gräsytor kan nyttjas. Arten uppvisar en måttlig negativ långsiktig populationsförändring. Igenplantering eller igenväxning av betesmarker samt svag hävd är starkt negativt och innebär att födosökmiljöer försvinner. Nerläggning av jordbruk är ett stort hot i många trakter, liksom ensidig inriktning mot t.ex. vallodling i skogstrakter och spannmålsodling i slättbygden. Inom planområdet finns gott om hålträd varav de allra flesta står på det som kommer lämnas som naturmark. Fodosökmiljöer förekommer i dagsläget knappt alls inom planområdet och en exploatering där spannmålsfält ersätts med gräsmattor kan därför snarast öka områdets värde för arten. Både hålträd och födosökmiljöer finns även i de närmaste omgivningarna utanför planområdet vilket i kombination med att arten fortfarande är förhållandevis vanlig leder till bedömningen att artens lokala, regionala och nationella bevarandestatus inte påverkas negativt av detaljplanen.

Svartvit flugsnappare häckar i öppen bland- och lövskog, inte sällan i trädgårdar och parker. Arten har minskat och är därför rödlistad, men är trots det fortfarande en vanlig art. Svartvit flugsnappare är hålhäckande och det är bristen på lämpliga bomiljöer, dvs hålträd, som oftast begränsar arten. Inom planområdet finns många hålträd varav de allra flesta kommer sparas enligt aktuell planskiss, det finns även gott om hålträd strax utanför planområdet. Artens bevarandestatus bedöms inte påverkas negativt om detaljplanen realiserar.

BEDÖMNING AV ARTER I PLANOMRÅDETS NÄRHET

Inventeringen 2024 omfattade förutom planområdet även ytterligare ett nästan lika stort område norrut. I den norra delen noterades både entita och gröngöling som i rapporten från 2024 bedömdes kunna påverkas på sådant sätt att det finns risk för förbud enligt artskyddsförordningen.

Entita bedömdes 2024 utgöra en häckfågel inom inventeringsområdet om än sparsamt förekommande, den är rödlistad som nära hotad (NT). Arten är en hålhäckare men kan inte själv hacka fram sitt hål utan är beroende av miljöer som erbjuder naturliga hål. Entitan är en stannfågel med en väldigt kort spridningssträcka på bara ca 800 - 1000 meter från sin födelseplats varvid även planområdet är av betydelse för den lokala populationen. Artens anses på grund av dess låga spridningspotential vara relativt sårbar vid exploatering och fragmentering av betydelsefulla miljöer. Arten är rödlistad på grund av en pågående och förväntad populationsminskning. Orsakerna till minskningen är något oklara men förlust av ett landskap med småskalig variation av skogsdungar och hagar med inslag av stora, gamla ekar tros vara en orsak. Brist på bohål är en annan orsak, då naturliga bohål antas vara en begränsad resurs för hålhäckare i många av våra skogar. Den planerade exploateringen har tagit hänsyn till det största skogspartiet och huvuddelen av hålträden inom planområdet samtidigt som eftersom de exploaterade ytorna till största del utgörs av öppna spannmålsfält. Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte försämrar artens livsmiljöer i sådan utsträckning att bevarandestatusen påverkas negativt. Entitans begränsade spridningsförmåga innebär att den lokala populationen bör bedömas inom ett relativt litet område, detta medför att det inte kan uteslutas att den lokala bevarandestatusen kan påverkas negativt om individer dödas. Av säkerhetsskäl bör därför inga hålträd avverkas under artens häckningsperiod som infaller perioden april-juli.

Gröngöling som är en prioriterad art i skogsvårdslagen noterades 2024 med starka häckningsindikationer strax norr om planområdet och det är troligt att den även nyttjar miljöer inom planområdet. Den är främst knuten till mosaikartade landskap med en blandning av betesmarker, lövdungar och åkrar där den hittar sin huvudföda, myror. Den bygger ofta bo i asp så aspar men även andra grövre lövträd bör sparas. Planskissen har tagit stor hänsyn till de flesta hålträd och grövre träd som finns inom planområdet. Det kan inte uteslutas att gröngölingen stundtals nyttjar de delar av planområdet som ska exploateras, men de mest fördelaktiga delarna av landskapet i och runt planområdet är det nordvästra skogspartiet som ska bevaras som naturmark samt området norrut. I de områdena finns mycket asp, varav många hålträd, men även hävdade betesmarker, betad skog samt mindre traddungar. Den sammantagna bedömningen är att artens bevarandestatus inte påverkas negativt av detaljplanen.

Fladdermöss

Följande utredning om risk för förbud enligt artskyddsförordningen är gjord utifrån resultaten av fladdermusinventeringen och naturvärdesinventeringen från 2024 (Lidberg & Örnborg 2024).

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

Alla fladdermöss i Sverige är fridlysta enligt 4a§ artskyddsförordningen. Detta innebär att det är förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. (avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen)¹, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Avsiktligt innebär att den som utför åtgärder är medveten om konsekvenserna men ändå genomför åtgärderna.

Vad som betraktas som reproduktionsplatser, dvs fortplantningsområden, skiljer sig något åt mellan olika fladdermusarter. För de flesta bör yngelkolonier och hanrevir betraktas som reproduktionsplatser men för vissa arter är det övervintringsplatser och yngelkolonier som utgör reproduktionsplatser (Naturvårdsverket 2009). För samtliga fladdermusarter avses med viloplatser både platser för övervintring och platser för dagvila (Naturvårdsverket 2009).

De fladdermusarter som noterats i området (tabell 1) är samtliga vanligt eller relativt vanligt förekommande i landet och har en gynnsam bevarandestatus i boreal region (Naturvårdsverket 2020). Brunlångöra och nordfladdermus är dock båda rödlistade som nära hotade (NT) på grund av minskande populationer.

LIVSMILJÖER INOM PLANOMRÅDET

Någon specifik inventering och bedömning av livsmiljöer för fladdermöss inom planområdet har inte gjorts men utifrån naturvärdesinventeringen kan områden av potentiellt värden för fladdermöss ändå identifieras med relativt god säkerhet. Generellt är hålträd av stort värde då de kan användas av en yngelkoloni eller för dagvila. Att fladdermöss övervintrar i hålträd i Sverige är däremot ovanligt då de kräver frostfria miljöer för sin vinterdvala. Hålträd finns spritt över hela planområdet men med en stor koncentration i den nordvästra delen. I de delar som kommer exploateras står fyra hålträd, eventuellt kan åtminstone ett eller kanske två av dem sparas på kvartersmark. Det finns även två stora almar med lös bark som, likt hålträd, kan nyttjas för dagvila, båda dessa träd kommer avverkas vid exploateringen. I figur 6 visas de hålträd samt ett par större träd med lös bark som identifierades inom planområdet i samband med naturvärdesinventeringen 2024 (Lidberg & Örnborg 2024). I tabell 2

¹ Punkten ej tillämplig för fladdermöss som hör till däggdjuren.

finns mer information om respektive träd, numreringen är samma som i naturvärdesinventeringen. I tabellen har de objekt som direkt berörs av hårdgjorda ytor och kvartersmark fetmarkerats. Då inventeringen av värdefulla träd i samband med naturvärdesinventeringen inte gjorts med beaktande av deras funktion specifikt för fladdermöss har alla hålträd bedömts som likvärdiga och som potentiellt värdefulla för fladdermöss, både för dagvila och som koloniplats.

Vid Backgårdens ödetomt står fortfarande en stor ladugård kvar (figur 4 och 6 samt tabell 2), denna är en potentiell miljö för både dagvila och yngelkoloni. Att den skulle användas för övervintring är mindre troligt, men kan inte helt uteslutas utan närmare undersökning. Ladugården kommer tas bort i samband med detaljplanens genomförande. I planområdets nordvästra hörn finns även en gammal jordkällare som eventuellt kan användas för övervintring. Jordkällaren är till stora delar täckt med jord, mer än för själva konstruktionen. Även ingången är delvis täckt men hålls lite öppen tack vare att räv eller grävling använder den som boplats (figur 5 och 6 samt tabell 2).

Figur 4. Ladugården vid Backgården.

Figur 5. Jordkällaren där fladdermöss potentiellt kan övervintra.

Områden som är lämpliga för födosök för fladdermöss är framför allt de lövdominerade övergångsmiljöerna mellan skogsdungarna och den öppna odlingsmarken, men de kan också i viss mån jaga inne bland träden. På åkermarken bedrevs både 2024 och 2025 konventionell spannmålsodling. Att åkermarken besprutas är till nackdel för fladdermössen eftersom det innebär en minskad förekomst av insekter. Åkermarken korsas dock av en brukningsväg med bitvis relativt stor örtrikedom och rikare insektsförekomst.

Att området är förhållandevis fritt från ljusföroreningar är positivt för fladdermössens vidkommande.

Figur 6. Objekt inom planområdet av potentiellt intresse för fladdermöss för dagvila, reproduktion och övervintring. Objektens numrering hänvisar till tabell 2. I kartan visas aktuell planskiss.

Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lanmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google

Tabell 2. Objekt inom planområdet av potentiellt intresse för fladdermöss. Objektens placering framgår av figur 6.

Fetmarkerade objekt är direkt berörda av planerade hårdgjorda ytor och kvartersmark.

Nr	Typ	Kommentar
3	Naturvärdesträd	Asp, högstubbe, hålträd, 30 cm i diameter
6	Naturvärdesträd	Sälg, hålträd, grövsta stammen 20 cm i diameter
10	Särskilt skyddsvärt träd	Alm, hålträd, 74 cm i diameter, tidigare hamlad/beskuren, något nedsatt vitalitet
16	Särskilt skyddsvärt träd	Ek, hålträd, 68 cm i diameter
20	Särskilt skyddsvärt träd	Alm, 101 cm i diameter, helt död, mycket lav, barken faller av
21	Särskilt skyddsvärt träd	Alm, 102 cm i diameter, helt dött förutom några få skott på stammen, barken faller av, mycket lav
22	Kulturhistorisk lämning	Ladugård med öppningar, möjligt tillhåll för fladdermöss, ladusvalor m.fl.
26	Särskilt skyddsvärt träd	Sälg, hålträd, 40 cm i diameter, en bålgeting i hålet, en av flera stammar, lös bark på flera av stammarna, påbörjat hål i en av de andra stammarna.
27	Naturvärdesträd	Asp, torraka, hålträd, 23 cm i diameter, med flera hål.
31	Naturvärdesträd	Stor flerstammig rönnbukett, grövsta stammen är fläkt (31 cm i diameter). En av stammarna är hålträd med hål uppåt.
32	Naturvärdesträd	Körsbär, klen träd med hål rakt ner i skadad och böjd stam
33	Särskilt skyddsvärt träd	Körsbär, hålträd, 41 cm i diameter, myror och mulm i liten stamskada
34	Särskilt skyddsvärt träd	Oxel med fyra huvudstammar, grövsta stammen 53 cm i diameter, mellan stammarna är håligheter där det bl.a. bor myror
35	Naturvärdesträd	Körsbär, hålträd, 20 cm i diameter
36	Särskilt skyddsvärt träd	Oxel, hålträd, 40 cm i diameter, en av flera stammar i äldre bukett
37	Särskilt skyddsvärt träd	Oxel, hålträd, 44 cm i diameter
38	Särskilt skyddsvärt träd	Oxel, hålträd, 49 cm i diameter
55	Särskilt skyddsvärt träd	Asp, hålträd, 46 cm i diameter
56	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 39 cm i diameter
57	Särskilt skyddsvärt träd	Asp, hålträd, 41 cm i diameter
58	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 36 cm i diameter
59	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 32 cm i diameter
60	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 34 cm i diameter
61	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 32 cm i diameter
62	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 108 cm omkrets, högstubbe
64	Naturvärdesträd	Vårtbjörk, hålträd, 39 cm i diameter
65	Naturvärdesträd	Asp, hålträd, 38 cm i diameter
73	Övrigt	Gryt av grävling eller räv, i gammal jordkällare
74	Särskilt skyddsvärt träd	Lönn, tvåstammig, grövsta stammen 97 cm i diameter, hålighet i stammen där den delar sig, mulm, ev. gammalt vådräd
80	Naturvärdesträd	Oxel, 98 cm i diameter, ca 1/3 av trädet har fläkt (annars hade det varit jätteträd), resten har knäckts högre upp

81	Naturvärdesträd	Högstubbe av kapad asp, ihålig, 25 cm i diameter
87	Särskilt skyddsvärt träd	Oxel, hålträd, >40 cm i diameter, flera hål, blåmesungar i ett av hålen
88	Särskilt skyddsvärt träd	Oxel, hålträd, 63 cm i diameter, stammarna mer eller mindre ihåliga

RISK FÖR FÖRBUD ENLIGT ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN SAMT MÖJLIGA SKYDDSÅTGÄRDER FÖR ATT UNDVIKA FÖRBUD

4a§ punkt 1

Enligt 4a§ punkt 1 får fladdermöss inte avsiktligt fångas eller dödas. Inom planområdet finns risk att fladdermöss dödas om exploatering görs av vilo- eller boplatser under den tid de uppehåller sig där.

För träden och ladugården i figur 6 innebär en exploatering under perioden april till mitten av oktober en risk att fladdermöss dödas eftersom de under denna period kan använda objekten för dagvila. Eftersom fladdermusinventeringen 2024 gjordes som en komplettering blev inventeringssäsongen relativt sen och inventeringen gav därför inte svar på om fladdermössen uppehåller sig i området under yngelperioden som infaller under juni till mitten av augusti. Det kan därför inte uteslutas att det kan finnas yngelkolonier i området under sommaren. Potentiell koloniplats är framför allt den gamla ladugården vid Backgården, men även hålträden. Med tanke på möjliga platser för yngelkoloni och dagvila måste en rivning av byggnaden eller avverkning av träden ske under vinterhalvåret för att undvika förbud enligt 4a§ punkt 1 (se dock även nedan angående övervintringsplats samt förbud enligt 4a§ punkt 4).

Jordkällaren som är en potentiell plats för övervintring ligger inom ett område som ska lämnas som naturmark och kommer vara orörd, för den föreligger således ingen risk för förbud enligt punkt 1. Även ladugården kan eventuellt användas för övervintring och skulle i så fall inte kunna tas ner under övervintringsperioden utan att riskera att bryta mot punkt 1. Ett enkelt sätt att undersöka dess funktion som övervintringsplats är att mäta temperaturen inne i ladugården en dag då det är minusgrader utomhus. Om det då är plusgrader inne i ladugården behöver det undersökas om där finns övervintrande fladdermöss. De träd som ska avverkas enligt planskissen bedöms inte vara lämpliga övervintringsplatser då de inte kan betraktas som frostfria miljöer.

4a§ punkt 2

Det kan inte uteslutas att planområdet används för födosök under fladdermössens uppfödningssperiod som infaller från mitten av juni till mitten av augusti. Ett genomförande av detaljplanen skulle innebära en störning i och med att vissa födosöksmiljöer försvinner samt att det i de kvarvarande miljöerna finns risk för en ökad belysning. Till exempel den långa sydostvända brynmiljön längs naturmarken i nordväst kommer vara kvar men ljus från de närliggande verksamheterna kommer

sannolikt nå ända fram till skogen. I närområdet finns emellertid relativt många liknande miljöer som kan lämpa sig för födosök och bedömningen är därför att så länge ingen koloni påträffas i planområdet innebär en störning under uppfödningstiden inte att någon av fladdermusarternas bevarandestatus påverkas negativt vare sig lokalt, regionalt eller nationellt. Störningen bedöms i så fall vara tillåten enligt 4a§ punkt 2. Detta gäller dock enbart risken för störning, observera risken för förbud enligt punkt 1 under samma period. Innan exploateringsåtgärder vidtas behöver ladugården och berörda hålträd undersökas för att säkerställa att ingen yngelkoloni finns. En sådan undersökning kan göras med hjälp av värmekikare/värmekamera. Om en yngelkoloni påträffas måste hänsyn tas till ladugård/träd och området runt så att kolonin inte störs. Detta kan göras genom att förlägga arbeten till vinterhalvåret eller genom att hålla ett avstånd på minst 25 meter till byggnaden respektive trädet.

Det finns även risk för störning under parningsperioden som infaller under perioden augusti till början av oktober. Under denna period hävdar hanarna revir för att locka till sig honor. För flera av de noterade arterna håller hanarna revir vid större träd, hålträd eller gläntor. Här är bedömningen att det inte kan uteslutas att en störning under parningsperioden kan påverka den lokala bevarandestatusen för vissa av fladdermusarterna negativt och den är i så fall inte tillåten. Skyddsåtgärden för att undvika förbud är att inte göra några exploateringsåtgärder under perioden augusti-mitten av oktober, en period som sammanfaller med skyddsperioden för att undvika förbud enligt punkt 1.

En störning som bedöms som otillåten enligt 4a§ punkt 2 är om åtgärder vidtas så att övervintrande fladdermöss vaknar ur sin vinterdvala. Detta eftersom en sådan störning kommer påverka artens överlevnad och bevarandestatus negativt. Den enda miljö som eventuellt skulle kunna vara lämplig som övervintringsplats inom exploateringsytorna är ladugården. Den behöver därför undersökas med tanke på detta genom att utreda om det är en frostfri miljö, och om så är fallet, om den används av fladdermöss vintertid.

4a§ punkt 4

I Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009) anges att förbud enligt 4a§ punkt 4 endast inträder om påverkan är av sådan karaktär att platsen förlorar sin kontinuerliga ekologiska funktion för berörd art eller berörda arter. Vidare står att fortplantningsområden och viloplatsen som inte används regelbundet utan endast vid enstaka tillfällen endast omfattas av skyddet i 4a§ punkt 4 när djuren uppehåller sig där.

Av de objekt som berörs av exploatering så är det främst ladugården vid Backgården som bedöms vara en potentiell miljö för en yngelkoloni, men det kan inte uteslutas att även hålträd i området kan användas som koloniplats. Både ladugården och träden kan även användas för dagvila. Dessutom kan ladugården eventuellt vara en övervintringsplats. Rivning av byggnaden och avverkning av hålträd kan således vara förbjudet enligt 4a§ punkt 4.

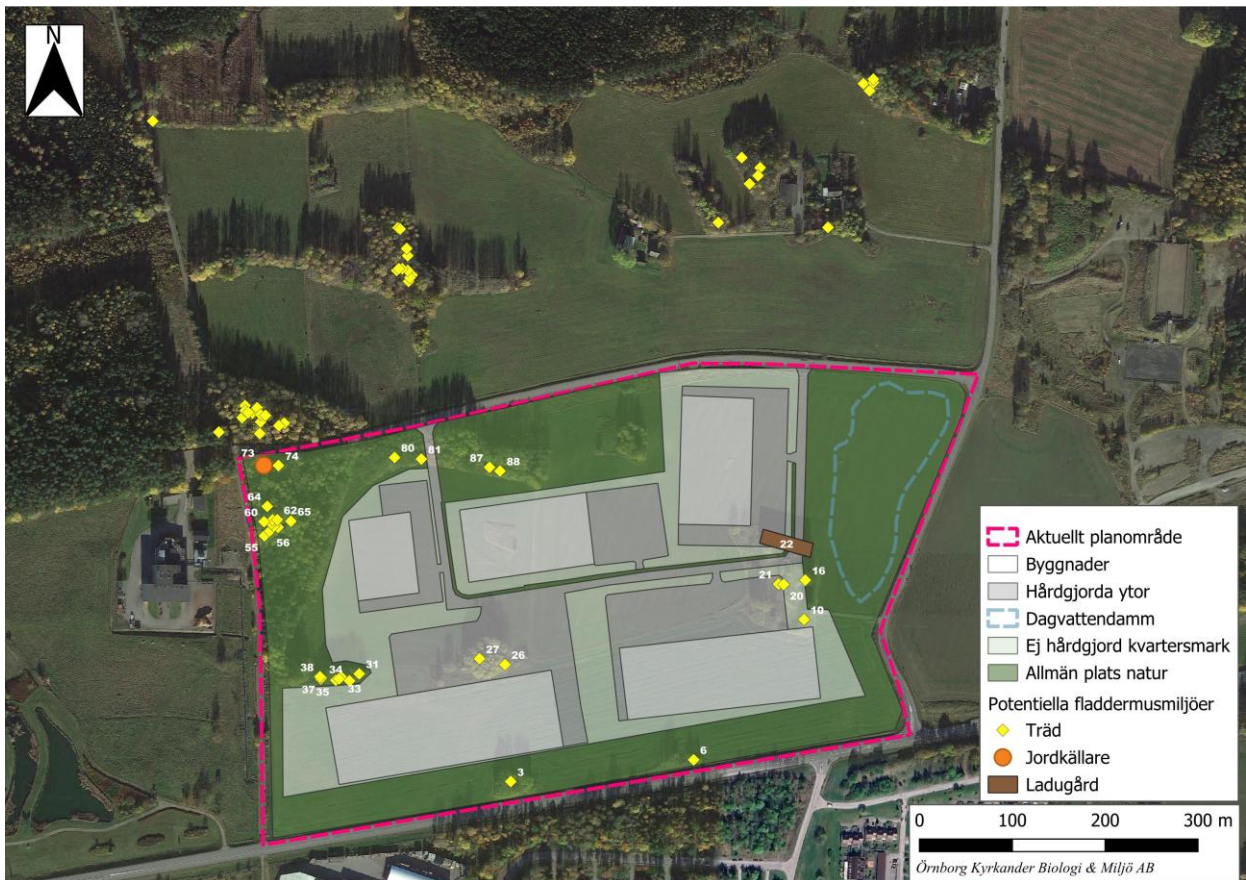
Utöver ladugården och de träd som är direkt berörda av exploateringsytorna finns även träd av värde för fladdermöss som står på planerad naturmark, men som vid ett genomförande av detaljplanen riskerar att skadas om inte tillräcklig hänsyn tas till deras rotzoner i samband med exploateringen. Detta gäller träd nr 3, 6, 31-38, 80-81 och 87-88 i figur 6. Hänsyn tas genom att skapa skydds-zoner runt träden (se tidigare skrivning). Dessa trädets funktion för dagvila och eventuellt som koloniplats riskerar också att försämrans på grund av ökad mänsklig närvaro, inklusive ökad belysning. De planerade verksamheterna i området bör därför anpassas så att träden och de närmsta omgivningarna varken belyses direkt eller drabbas av ökade ljusföroreningar från verksamhetsområdet, detta genom anpassad belysning (se nedan). Verksamheterna bör också anpassas så att den mesta aktiviteten vid byggnaderna och på de hårdgjorda ytorna sker så långt från naturmarken som möjligt, detta till fördel inte bara för fladdermöss utan för alla djur som nyttjar skogsdungen.

Bedömningen i det aktuella fallet är att om tillräcklig hänsyn tas så att relevanta träd inom planerad naturmark inte skadas eller deras funktion för dagvila och som möjliga koloniplatser inte försämrans så kommer avverkningen av de direkt berörda träden (nr 10, 16, 20-21, 26 och 27 i figur 6) inte innebära att den kontinuerliga ekologiska funktionen för fladdermöss försvagas. Bedömningen grundas på att det finns gott om hålträd kvar i landskapet även efter en exploatering, både inom men också i direkt närhet till planområdet. Av figur 7 framgår samtliga träd som identifierades i samband med naturvärdesinventeringen 2024 (Lidberg & Örnberg 2024) och som är potentiella viloplats och/eller koloniplatser för fladdermöss.

Vad gäller ladugården har den en särställning jämfört med träden då den erbjuder betydligt fler och större potentiella utrymmen för yngelkoloni, dagvila och eventuellt övervintring samt att det inte finns kännedom om annan motsvarande miljö i närområdet. Fladdermöss som använder en byggnad som koloniplats kan inte förväntas flytta över till hålträd om byggnaden tas bort. För övervintring kan det vara ännu svårare för fladdermössen att hitta andra lämpliga miljöer om de tvingas bort. Det går således inte att utesluta att en rivning av ladugården skulle kunna påverka den lokala bevarandestatusen för en eller flera av fladdermusarterna i området. För att klargöra om ladugården används som koloniplats eller övervintringsplats, vilket kan innebära att rivning är förbjudet, behöver en inventering genomföras. Inventering av eventuell koloniplats kan göras i form av eftersök av spillning i ladugården.

Anpassad belysning

Alla fladdermöss är skymnings- och nattaktiva och nyttjar mörkret som skydd mot rovdjur. Ökad belysning är därför negativt för dem, där vissa arter är mer känsliga än andra. I det aktuella planområdet kommer de nya verksamheterna innebära en ökad upplysning av landskapet. Ljus som riktas mot träd och skogsbryn bör helt undvikas. Där belysning är nödvändigt kan den anpassas för att minska de negativa effekterna. Exempel på anpassningar är t.ex. rörelseaktiverad belysning, lampor med lägre ljusstyrka, att ljuskällor sätts lågt eller skärmas av så att ljusspillet minimeras, samt genom att välja ljuskällor med gula eller röda våglängder i stället för vitt ljus.

Figur 7. Objekt av potentiellt intresse för fladdermöss för dagvila, reproduktion och övervintring som identifierades i samband med naturvärdesinventering 2024 (Lidberg & Örnborg 2024). I kartan visas aktuell planskiss.

Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lantmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google.

Kärlväxter

Av de kärlväxter som noterats inom planområdet är endast gullviva skyddad. I Västra Götalands län, liksom i resten av landet, är den fridlyst enligt 9§. Detta innebär att det är förbjudet att

1. gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna, och
2. plocka eller på annat sätt samla in exemplar av växter för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

En planta av gullviva har noterats inom planområdet och det var vid ödegården, figur 8. Enligt planskissen kommer fyndet behöva tas bort.

Vid åtgärder som har ett uppenbart annat syfte än att skada en art skyddad av artskyddsförordningen 9§ krävs enligt Klinthagenkriterierna (MÖD 2016:1) att åtgärden påverkar artens bevarandestatus negativt för att förbudet ska utlösas, dvs skyddet är inte på individnivå. Gullviva är klassad som livskraftig (LC) i rödlistan för 2020 och det är en vanligt förekommande art både på regional och lokal nivå. Artens bevarandestatus får anses god på alla nivåer och borttagande av en (1) planta i samband med detaljplanens genomförande bedöms inte påverka statusen negativt och förbud utlöses således inte.

Kräldjur

Inom planområdet har skogsödla noterats på två ställen (figur 8). Skogsödla är fridlyst enligt 6§ vilket innebär att det är förbjudet att

1. döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och
2. ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.

Förbuden gäller både avsiktliga och oavsiktliga åtgärder.

Enligt praxis gäller Klinthagenkriterierna (MÖD 2016:1) även arter skyddade enligt artskyddsförordningen 6§. Skogsödla är bedömd som livskraftig (LC) i senaste rödlistan och det är en vanlig art även regionalt och lokalt. I det närliggande landskap runt planområdet finns gott om lämpliga livsmiljöer för arten. Utifrån detta bedöms en exploatering enligt aktuell planskiss inte påverka artens bevarandestatus negativt och således inte heller utlösa förbud.

Figur 8. Fynd av fridlysta kärlväxter och grod- och kräldjur inom planområdet. I kartan visas aktuell planskiss.

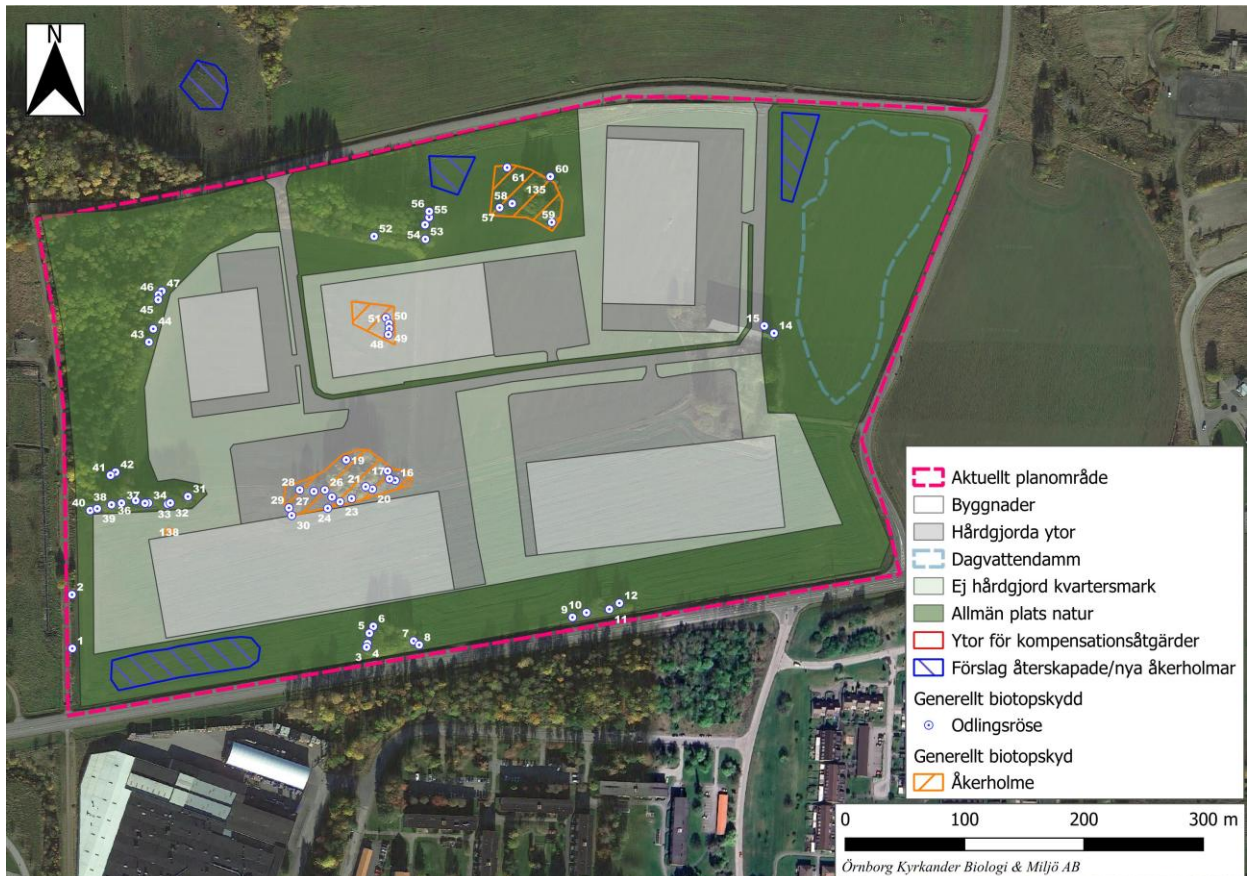
Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lantmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google

Groddjur

Inom planområdet finns inga vattensamlingar alls och inga groddjur har heller observerats. Strax väster om planområdet finns däremot de så kallade Arladammarna. Detta är tre dammar som tar emot dagvatten från Götene mejeri. Dagvattendammar med mycket näring och/eller föroreningar är sällan de mest lämpliga miljöerna för groddjur, men det är inte ovanligt att vanligt förekommande groddjursarter nyttjar dem ändå. För fågel är dammarna desto mer intressanta och därmed också för fågelskådare som observerar och rapporterar fynd. Om det funnits groddjur här är det troligt att någon fågelskådare hade sett det och rapporterat, men trots ett stort antal rapporter från dammarna finns det inga som gäller groddjur. Mot denna bakgrund bedöms det inte som troligt att groddjur använder dammarna för lek. Om så ändå skulle ske är det möjligt att de nyttjar planområdet vid Backgården för t.ex. övervintring. Det område som i så fall skulle vara aktuellt är skogsdungen i den nordvästra delen som ligger i relativt nära anslutning till dammområdet och där det finns rösen, död ved m.m. som groddjur kan nyttja för skydd. Skogsdungen ska enligt planskissen sparas som naturmark. Att några groddjur skulle ta sig över till några av de åkerholmar som finns inom planområdet får anses mindre troligt.

Biotopskydd

Inom planområdet finns 64 objekt som bedömts omfattas av det generella biotopskyddet. Det rör sig i huvudsak om odlingsrösen, men det finns även fyra åkerholmar. Objekten framgår av figur 9 och tabell 3. Numreringen är samma som i naturvärdesinventeringen. I tabellen har de objekt som berörs av hårdgjorda ytor och kvartersmark fetmarkerats.

Figur 9. Objekt inom planområdet som bedöms omfattas av det generella biotopskyddet. Numreringen hänvisar till tabell 3. I kartan visas aktuell planskiss.

Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lantmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google

Tabell 3. Objekt inom planområdet som bedöms omfattas av det generella biotopskyddet. Objektens placering framgår av figur 9.

Nr	Biotopskydd	Beskrivning
1	Odlingsröse	23 m långt, punkten markera norra änden. Överväxt med nässlor, rallarros, högt gräs.
2	Odlingsröse	5-6 stenar, överväxt med högt gräs.
3	Odlingsröse	Stort röse som sträcker sig inåt holmen, sitter ihop med annat röse norrut.
4	Odlingsröse	Långsträckt och högt röse med mycket ny sten.
5	Odlingsröse	Högt röse med stora stenar. Med jord på ut mot åkern och här har räven börjat gräva men kom på stenen. Ett litet sorkhål i jorden.
6	Odlingsröse	Ca 3,5 x 2 m, gammalt i grunden men med mycket ny sten på.
7	Odlingsröse	Ca 2x2 m plus en ny stor sten.
8	Odlingsröse	Stort röse som går ut i vägslänten, överväxt.
9	Odlingsröse	Litet, knappt tio stenar.
10	Odlingsröse	Utspridda stenar.
11	Odlingsröse	18 x 10 m, långt utdraget röse men också brett. Kanske ska räknas som flera rösen? Nya stenar mot åkern till.
12	Odlingsröse	Något avlångt röse med både halvstor och små ganska nya stenar.
14	Odlingsröse	Stort röse med stora stenar på lagårdsgaveln. Röset går längs nästan hela gaveln. Sly av ask, alm, lind i det. Dumpade sjok av asfalt.
15	Odlingsröse	Överväxt med mossa och gräs, men högt och därför synligt. Precis utanför en dörr.
16	Odlingsröse	Mestadels stora stenar. Har dumpats betongrör och skrot på röset. På åkerholme.
17	Odlingsröse	Röse med blandade stora och små stenar. På åkerholme.
18	Odlingsröse	Litet och nästan dolt under gräset. På åkerholme.
19	Odlingsröse	Röse med stora stenar. På åkerholme.
20	Odlingsröse	Mest nyare stenar. På åkerholme.
21	Odlingsröse	Ett röse med lite höjd, ca 5 x 5 m, kantiga stenar och grus. Något djur har grävt lite i röset. På åkerholme.
22	Odlingsröse	Spridda stenar så oklart var det börjar och slutar, men ca 5 m långt. Bland aspar. På åkerholme.
23	Odlingsröse	2,5 x 3 m. På åkerholme.
24	Odlingsröse	Övertorvat till stor del. På åkerholme.
25	Odlingsröse	3 x 2,5m, både små och stora stenar, samt lite betong och skrot. På åkerholme.
26	Odlingsröse	Ca 12 x 4 m, nya stenar pålagda. På åkerholme.
27	Odlingsröse	13 m långt, ev flera rösen som sitter ihop. På åkerholme.
28	Odlingsröse	Ca 5 x 5 m, stort men lågt. Övertorvat i övre delen, i nedre delen (mot åkern) med nya stenar. På åkerholme.
29	Odlingsröse	Högt röse, 4 x 6,5 m, delvis överväxt med rosor och hallon. På åkerholme.
30	Odlingsröse	Litet röse, delvis övertorvat så svårt att se utbredningen. På åkerholme.
31	Odlingsröse	Ett mycket stort röse, lite hästskoformat. Eventuellt flera rösen som hänger ihop. Påbyggt med nya stenar.
32	Odlingsröse	Ca 4 x 4 m. Toppigt röse med en del gräs i.

33	Odlingsröse	Lågt röse, halvstora stenar varav en del nya.
34	Odlingsröse	12 x 6,5 m inkl spridda stenar. Ett högt röse där nya stenar lagts på.
35	Odlingsröse	Ca 6 x 4 m. Äldre röse med nya stenar slängda lite spritt.
36	Odlingsröse	6 x 6 m, högt, ganska nya stenar, håligheter, yngre körsbär som växer i röset.
37	Odlingsröse	Ca 7,5 x 7,5 m, stort och högt med skrymslen, byggs på med nya stenar. Ligger även asfaltsbitar, tegelsten och takpannor i röset. En yngre sälj i röset.
38	Odlingsröse	Högt och stort runt röse, 5 x 5 m, håligheter mellan stenarna där djur rör sig. Enkel rad av sly mellan röse och åker.
39	Odlingsröse	4 x 5 m. Uppbyggt ganska högt röse med stenar av blandade storlekar. Mestadels beskuggat. Nyare stenar pålagda.
40	Odlingsröse	Ett flackt röse, ca 8 x 3 m, överväxt med mossa och glest gräs. En enkel rad av björksly mellan röse och åker.
41	Odlingsröse	8,5 m långt röse med stora stenar, utmed den gamla åkerkanten.
42	Odlingsröse	5 m långt, med hallon i.
43	Odlingsröse	Ganska litet och flackt röse alldeles intill gamla slutfåran.
44	Odlingsröse	Ca 9 m långt röse (eller flera små som ligger tätt), överväxt med asp
45	Odlingsröse	Ganska litet röse överväxt med aspsly. Sly mellan röse och åker.
46	Odlingsröse	Ca 3 x 2 m, sly mellan röse och åkern.
47	Odlingsröse	Ett litet röse, mest små stenar. Något yngre löv mellan röse och åker.
48	Odlingsröse	Lågt röse, blandade storlekar på stenarna, en häggmispel står i röset. På åkerholme.
49	Odlingsröse	Röse, lågt och med halvstora stenar, delvis överväxt. På åkerholme.
50	Odlingsröse	Röse med stora stenar. På åkerholme.
51	Odlingsröse	Röse på och runt berghäll, små stenar på hällen och stora runt. På åkerholme.
52	Odlingsröse	Litet röse med stor oxel i.
53	Odlingsröse	Stort röse helt täckt av stor syrenbuske.
54	Odlingsröse	Röse med både stora och små stenar.
55	Odlingsröse	Ca 2 x 2 m
56	Odlingsröse	I den gamla dikeskanten. Lågt och överväxt med gräs.
57	Odlingsröse	Sträcker sig ca 6,5 m från rönnen och in på holmen. Både små och stora stenar. På åkerholme.
58	Odlingsröse	Ca 1,5 x 1,5 m, med små stenar. På åkerholme.
59	Odlingsröse	Röse ute på spetsen, lågt och med mest stora stenar, solbelyst. På åkerholme.
60	Odlingsröse	7 x 7 m, lågt, delvis oövertorvat, eventuellt flera rösen. På åkerholme.
61	Odlingsröse	Röse med stora stenar. En druvfläder växer i röset. På åkerholme.
135	Åkerholme	NVB 8 och NVB 9 (se NVI från 2024)
136	Åkerholme	NVB 7 (se NVI från 2024)
137	Åkerholme	NVB 5 och NVB 6 (se NVI från 2024)
138	Åkerholme	Rest sten

KOMPENSATIONSÅTGÄRDER

För de biotopskyddsområden som kommer påverkas av exploatering har förslag på kompensationsåtgärder tagits fram. Det handlar om 21 odlingsrösen och tre åkerholmar. Möjliga områden där kompensationsåtgärderna kan genomföras har markerats av uppdragsgivaren, se figur 9. Kompensationsåtgärder ska i första hand genomföras så att samma individer av de djurarter som använder biotopen innan åtgärder också kan få nytta av dem efter åtgärderna. Utifrån detta ligger de möjliga områdena för kompensationsåtgärder bra till.

Odlingsrösen

De berörda odlingsrösen kan kompenseras genom att de flyttas till annan plats. Odlingsrösen bör helst etableras i solbelysta lägen då det är mest gynnsamt för den biologiska mångfalden. Detta bör eftersträvas åtminstone för de rösen som innan flytt varit placerade i solbelysta lägen. Antalet rösen som återskapas måste inte vara exakt samma som innan flytt, vissa mindre kan slås ihop, dock får antalet inte skilja allt för mycket. All sten som ingått i rösen ska byggas upp till nya. Vid återuppbyggnaden bör mossor och lavar på stenarna läggas uppåt, utåt. Lavar på den solbelysta sidan, och mossorna på den skuggiga sidan. Rösen kan med fördel placeras på de återskapade åkerholmarna (se nedan), i synnerhet som alla berörda rösen redan i dagsläget ligger på åkerholmar el. dyl.

För att de nya rösen ska få samma värde som de befintliga behöver markerna runt dem även fortsättningsvis ha någon form av skötsel för att de inte ska växa igen och beskuggas helt. Årlig slåtter av gräsmarkerna runt enskilda rösen alternativt runt de nya holmarna om rösen läggs där är tillräckligt, vid behov kompletterat med slyröjning.

Åkerholmar

Även de tre åkerholmarna som berörs behöver kompenseras genom att skapa nya med motsvarande areal. Bedömningen är dock att den mycket lilla åkerholmen inte behöver kompenseras separat så i praktiken blir det två nya holmar. De nya ytorna blir per definition inte åkerholmar när de anläggs inom planområdet eftersom marken runt inte kommer brukas som jordbruksmark. Syftet med de nya holmarna är att bibehålla mängden småbiotoper i landskapet där vilda djur kan hitta livsmiljöer. Genom att återskapa holmar av ungefär samma storlek som tidigare är förhoppningen att djur som nyttjar biotopen idag även kan finna den nya biotopen attraktiv. Om de delas upp i mindre ytor är risken att de blir för små för djur som t.ex. hare och räv. I figur 9 finns förslag på placering i norra och sydvästra delen av planområdet av de två nya holmarna som i storlek motsvarar de åkerholmar som kommer att tas bort. Placeringen av de nya holmarna har föreslagits utifrån tanken att de fortfarande ska ha kontakt med andra småbiotoper och naturområden. En placering i sydöstra eller östra delen skulle innebära att de ligger mer isolerade omgivna av vägar och verksamhetsområden och att djur därmed kan få svårare att nyttja dem. I dagsläget går en brukningsväg som mer eller mindre förbinder åkerholmarna (samt ödegården) och utmed vilka djur och växter kan sprida sig. För att bibehålla

värdet av den större åkerholmen som föreslås flytta till sydvästra delen av planområdet kan med fördel ett stråk med oskött vegetation (motsvarande brukningsvägen) skapas som förbinder den nya holmen med naturmarken norrut. Eventuellt också ett liknande stråk österut bort mot de befintliga holmarna utmed vägen.

Risken med de nya holmarna, oavsett var inom planområdet de placeras, är att de tappar viss funktion i och med att de i stället för att vara placerade i åkermark kommer vara placerade i anslutning till hårdgjorda ytor och stora byggnader. Detta innebär mer ljud, ljus och mänskliga närvaro. I någon mån skulle detta kunna kompenseras för genom att anlägga fler holmar än vad som tas bort. I figur 9 har, som exempel, en extra holme placerats intill dagvattendammen. Ytterligare ett alternativ, som dock sträcker sig utanför planområdet, är att skapa motsvarande småbiotoper i den betesmark som ligger i anslutning till planområdet norrut. Det skulle kunna ses som inom rimligt avstånd samtidigt som biotopen sköts tack vare betesdjuren. Ett förslag har angetts i figur 9.

Markerna runt de nya holmarna måste skötas med minst årlig slåtter för att de inte ska växa igen.

Särskilt skyddsvärda träd

Utöver de arter och biotoper som berörs av artskyddsförordningen respektive omfattas av det generella biotopskyddet så finns det även särskilt skyddsvärda träd inom planområdet. Särskilt skyddsvärda träd är träd som uppfyller en eller flera av Naturvårdsverkets definitioner (Naturvårdsverket 2012) för

- jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd,
- mycket gamla träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år eller
- grova hålträd; träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hållighet i huvudstam.

Definitionerna för särskilt skyddsvärda träd gäller både levande och döda träd.

Totalt har 15 särskilt skyddsvärda träd identifierats inom planområdet (figur 10). Fyra eller fem av dessa kommer påverkas direkt vid ett genomförande av detaljplanen.

Viktigt att notera är att åtgärder som kan komma att påverka särskilt skyddsvärda träd innebär en risk för väsentlig påverkan av naturmiljön. Innan sådana åtgärder genomförs ska samråd (enligt 12 kap. 6 § miljöbalken) göras med Länsstyrelsen. Kravet på samråd gäller alla särskilt skyddsvärda träd, det vill säga oavsett om de är kända sedan tidigare eller inte. Vid framtagandet av en detaljplan görs vanligtvis de överväganden som krävs enligt MB 12 kap. 6 § inom ramen för plansamråden och något särskilt 12:6-samråd är då inte nödvändigt.

Om särskilt skyddsvärda träd måste avverkas kan en kompensationsåtgärd vara att spara den döda veden från trädet och lägga ut som faunadepå på lämpligt ställe i området, till nytta för insekter, svampar m.fl. För träd som inte ska avverkas men vars rotzoner kan påverkas av anläggningsarbeten finns, som tidigare nämnts, åtgärder att vidta för att minimera skadan på dem, t.ex. genom att avgränsa skyddszoner.

Figur 10. Särskilt skyddsvärda träd inom planområdet. Numreringen hänvisar till tabell 2.

Källa ortofoto: Bilder ©2025 Airbus, CNES/Airbus, Lantmäteriet/Metria, Maxar Technologies, Kartdata ©2025 Google

Samlad bedömning

Fåglar

Den påverkan på fåglars livsmiljöer som ett genomförande av detaljplanen innebär bedöms inte medföra att bevarandestatusen för någon av de arter som noterats i utredningsområdet påverkas negativt, varken på lokal, regional eller nationell nivå. Detta under förutsättning att tillräcklig hänsyn tas till hålträd i den planerade naturmarken så att deras ekologiska funktion för hålhäckande arter inte försämras.

För mindre hackspett och entita är bedömningen att det finns risk för negativ påverkan på arternas lokala bevarandestatus om individer av arterna dödas. Detta undviks lämpligen genom att hålträd inte avverkas under häckningsperiod vilket för båda arterna är april-juli.

Fladdermöss

Ladugården vid Backgården behöver undersökas för att klargöra om den används regelbundet av fladdermöss som koloni- och/eller övervintringsplats. Om den nyttjas av en yngelkoloni och/eller för övervintring är bedömningen att det föreligger risk för negativ påverkan på den lokala bevarandestatusen för den eller de fladdermusarter som nyttjar byggnaden om den rivs. En rivning skulle i så fall vara förbjuden såvida inte artskyddsdispens beviljas. Om det visar sig att ladugården varken används av yngelkoloni eller för övervintring regelbundet finns inget i artskyddsförordningen som hindrar rivning av byggnaden.

Med undantag för ladugården undviks förbud enligt 4a§ artskyddsförordningen för fladdermöss genom att förlägga anläggningsarbeten under perioden mitten av oktober till mars. På sätt undviks att djur dödas i samband med dagvila eller yngelperiod. Dessutom undviks att de störs under parningsperioden som infaller under perioden augusti till början av oktober. Bedömningen är att det inte kan uteslutas att en störning under parningsperioden skulle kunna påverka den lokala bevarandestatusen för vissa av fladdermusarterna negativt.

Tack vare en stor förekomst av hålträd och andra värdefulla träd inom den föreslagna naturmarken i planområdet, men även norr om planområdet, bedöms det finnas en kontinuitet i den ekologiska funktion som dessa träd innebär för fladdermöss i form av platser för dagvila och eventuellt yngelkoloni även vid ett genomförande av detaljplanen. Bedömningen utgår från att nödvändig hänsyn tas till relevanta träd inom den planerade naturmarken så att deras ekologiska funktion för fladdermöss inte försämras, bl.a. genom anpassad belysning.

Kärlväxter

Gullviva är den enda fridlyst växtart som har påträffats inom planområdet. Växtplatsen kommer exploateras i samband med ett genomförande av detaljplanen. Artens bevarandestatus får anses god på alla nivåer och borttagande av en (1) planta i samband med detaljplanens genomförande bedöms inte påverka statusen negativt och förbud utlöses således inte.

Kräldjur

Skogsödlan är det enda kräldjur som har påträffats inom planområdet. Arten är vanligt förekommande och det finns gott om lämpliga livsmiljöer för den i landskapet utanför planområdet. Dess bevarandestatus bedöms inte påverkas vid ett genomförande av detaljplanen. Åtgärderna bedöms inte vara förbjudna enligt artskyddsförordningen.

Groddjur

Det finns inga indikationer på att några groddjur nyttjar planområdet. Skulle så ändå vara fallet är det mest sannolikt att de uppehåller sig i skogsdungen i den nordvästra delen av planområdet, en del som kommer att lämnas som naturmark.

Biotopskydd

Inom planområdet finns 21 odlingsrösen och tre åkerholmar som bedömts omfattas av det generella biotopskyddet och som påverkas direkt av en exploatering. Förslag har tagits fram på kompensationsåtgärder som innebär att rösena flyttas samt att miljöer motsvarande åkerholmarna återskapas inom planområdet.

Särskilt skyddsvärda träd

Utöver art- och biotopskydd finns även 15 särskilt skyddsvärda träd inom planområdet. Dessa omfattas av miljöbalkens krav på samråd enligt 12 kap. 6 §.

Referenser

- BirdLife Sverige & Lunds universitet (2024). *Sveriges fåglar 2023*.
- Lidberg, B. & Örnberg, J. (2024). *Naturvärdes-, fågel- och fladdermusinventering vid Backgården i Götene kommun 2024*. Nr. 714. Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.
- Länsstyrelserna (2013). Skydda träden vid arbeten.
- Naturvårdsverket (2009). *Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 - fridlysning och dispenser*.
- Naturvårdsverket (2012). *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd - Mål och åtgärder 2012-2016*. Nr. 6496.
- Naturvårdsverket (2020). *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Resultat från rapportering 2019 till EU av bevarandestatus 2013-2018*.
- SLU Artdatabanken (2025). *SLU Artportalen*. <https://www.artportalen.se/>.
- Wiktander, U. (1998). *Reproduction and survival in the lesser spotted woodpecker. Effects of life history, mating system and age*.
- Wiktander, U., Olsson, O. & Nilsson, S. (2001). Seasonal variation in homerange size, and habitat area requirement if the lesser spotted woodpecker *Dendrocopus minor* in southern Sweden. *Biological Conservation*, (100), s. 447–456.
- Östberg, J. & Stål, Ö. (2018). *Standard för skyddande av träd vid byggnation 2.0*. Nr. 2018:2. SLU Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap.